

DR. HABIL BÁRÁNDY GERGELY* –
DR. DÁVID FERENC**

Mint a mesebeli okos lány: gondolatok a bűnösség beismeréséről szóló egyezségről

Bevezetés

A hatályos büntetőeljárásról szóló törvény még újnak¹ mondható és ez felpezsdítő erővel hat a hazai büntetőjogi szakirodalomra is. Ez a felélmény legalább annyira tudható be az újdonság erejének és az egyes jogintézmények vizsgálatának, mint a hétköznapi jogalkalmazás során felmerülő kérdéseknek és a látszólagos változás mögött tovább élő régi gyakorlatnak. Már az új büntetőeljárásról szóló törvény hatályba lépése körül és azt megelőzően észrevehető volt, hogy az egyik legnagyobb jogalkalmazói figyelmet kiváltó jogintézmény az *egyezség a bűnösség beismeréséről* lehet.² Az egyezség az angolszász *vádalku* kontinentális változatoként is értelmezhető, gyakran így is hivatkoznak rá, de utóbbit magyar részről csak komoly megszorításokkal jelenthetjük ki.³ Az együttműködés lényeges tartalmi eleme, hogy eredményeként a terhelt eny-

* Ügyvéd

** PhD, ügyvédjelölt

¹ Lásd: 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (hatályba lépés: 2018. július 1.), ami a (rég) büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt váltotta fel. Ugyanitt jegyeznénk meg, hogy a tanulmány aktualitását növelheti, hogy felmerült a jelenleg hatályos új törvény számottevő módosításának lehetősége.

² Be. 407–411. § (LXV. Fejezet – Egyezség a bűnösség beismeréséről); a hazai sajtóban és elektronikus felületeken megjelent közlemények közül lásd például: Kiss Anna: *Egyezség a bűnösség beismeréséről az új Be.-ben*. Jogszemle, 2018. április 5. Link: <https://jogszemle.hu/szakma/egyezség-a-bunosség-beismeréséről-az-új-be-ben/> (2019. szeptember 10.); GELLÉR Balázs: *Vádalku magyar módra? – Egyezségkötés a büntetőeljárásban*. (interjú) HVG BrandChannel, 2019. május 28. Link: https://hvg.hu/brandchannel/elteajk_20181218_Vadalku_magyar_modra_Egyezsegkotes_a_buntetoljarasban (2019. szeptember 10.); KESERŰ Imre: *Az egyezség, vagyis a magyar vádalku*. Jogmagazin, 2019. május 10. Link: <https://jogmagazin.hu/2019/05/10/az-egyezség-vagyis-a-magyar-vadalku/> (2019. szeptember 10.)

³ Rövid és lényegi megfogalmazásban: „A Be.-ben szabályozott egyezség a tágabb értelemben vett vádalku egyik formája. Szűkebb értelemben azonban csak vádalkuszerű meggyezésnek nevezhetjük, mert a tényállással kapcsolatosan nem történik meggyezés, hanem csak egyes jogkérdésekben.” lásd: HERKE Csongor: *Büntető eljárásjog. Az*

hebb, sőt, garantáltan enyhébb szankcióra számíthat. Cserébe beismerő vallomással, esetleg más elkövetők cselekményének feltárásával, addig még fel nem tárt részletek előadásával segíti, gyorsítja a büntetőeljárást, előmozdítja annak sikeres befejezését.

Tanulmányunknak nem célja, hogy a terhelti együttműködés (új) büntetőeljárás rendszerét teljes szélességében és mélységében elemezze.⁴ Közleményünk kapcsolódni kíván ahhoz a már korábban megkezdett tudományos munkához,⁵ ami talán a jogalkotóra, jogalkalmazóra is hatással lesz és hozzájárul a további kö-

zös gondolkodáshoz. Vizsgálatunk célja gondolatébresztés, nem terjeszkedik túl a bűnösség beismeréséről szóló egyezség megkötésének lehetőségén és tartalmán. Ez utóbbi egy jól körülhatárolt témaválasztás, ami elméleti és gyakorlati szempontokat is számba vesz, ezért tanulmányunkkal elsősorban a joggyakorlat általunk helyesnek vélt kialakulásához szeretnénk érvekkel szolgálni.

Az egyezség és megkötése

A tágabb értelemben vett terhelti együttműködés egyik jogintézménye az *ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése*⁶ a büntetőeljárás során,⁷ azzal a kiegészítéssel, hogy ez utóbbi (alap-) esetben a terhelti *együttműködés* némileg aszimmetrikus: a kölcsönös előnyök többnyire az ügyészség egyoldalú kezdeményezésétől vagy beleegyezésétől függ-

új büntetőeljárásról szóló törvény főbb rendelkezései. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2019. 198. o.

⁴ Az egyezségkötésre vonatkozó kialakult ügyészségi – na pláne bírósági – gyakorlatról, tekintettel a jogintézmény hatályba lépésétől eltelt rövid időre, még nem lehet összetett és lényegi következtetéseket levonni. A gyakorlat kialakulásának előzményeiről és irányáról azonban igen.

⁵ Lásd például: BELOVICs ERVIN: *Új büntetőeljárásról törvény, új feladatok*. Börtönügyi Szemle 2018/4. 5–14. o.; KISS ANNA: *Az új büntetőeljárásról törvény hatályba lépése előtti legfontosabb gyakorlati kérdések. Konferenciabeszámoló*. Ügyészségi Szemle 2018/2. 52–61. o.; KISS ANNA: *Vádalku magyar módra*. Kriminológiai Tanulmányok 56., Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2019. 88–106. o.; PÁPAI-TARR AGNES: *Vádalku – az amerikai, és a magyar valóság*. Jogelméleti Szemle 2011/1. Link: <http://jesz.ajk.elte.hu/papai45.html> (2019. október 1.); PÁPAI-TARR AGNES: *A büntetőeljárás gyorsításáról*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2012. stb.

⁶ Be. 404–406. § (LXIV. Fejezet – Ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezése)

⁷ GÁCSI Anett Erzsébet: *A terhelti együttműködés rendszere az új büntetőeljárásról törvényben*. In: Karsai Krisztina – Fantoly Zsanett – Juhász Zsuzsanna – Szomora Zsolt – Gál Andor (szerk.): *Ünnepi Kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Acta Universitatis Segediensis, Szeged, 2018. 279–280. o.

nek. A jogalkotó a terhelt és a védő látszólagos mozgásterét az *egyezség a bűnösség beismeréséről* elnevezésű (külön-) eljárás során⁸ és az *előkészítő ülés*⁹ során biztosítja. Az eljárási határvonal ez esetben a vádemelés. Az előkészítő ülés egy nyilvános ülés, ahol a vádlott és a védő közreműködhet a büntetőeljárás alakításában, de az már csak a tárgyalást megelőzően, a váddal kapcsolatban kifejtett álláspontra utal. A vádlott mozgásterét csupán egy nyilatkozattételi lehetőségére korlátozódik, miszerint beismerheti bűnösségét és a beismeréssel érintett körben lemondhat a tárgyaláshoz való jogáról, ha azt a bíróság is elfogadja. Ellenkező esetben a büntetőeljárás tárgyalás tartásával folytatódik.¹⁰

A nagy különbség az előkészítő ülés és az egyességek jogintézménye között az „alku” lehetőségének hiánya az előbbiben.¹¹ Látszólag a terhelti (és védői) mozgásteret a vádemelés előtt, a nyomozási szakban a bűnösség beismeréséről szóló egyezség jelenheti. Bár utóbbi kétoldalú kezdeményezésből eredhet, de az ügyészség egyoldalú beleegyezésétől függ.¹² Ha az egyezség központi eleme az *alku*, akkor előbb vagy utóbb szükséges lesz a büntetőeljárásban résztvevők érdekei között feszülő „*diametrális ellentmondást együttműködéssé oldani*.”¹³ A feltételes mód azért is indokolt, mert a jogalkotó nem követhette el azt a hibát, hogy egy majdnem két évtizedig hatályban volt, de a gyakorlatban csődöt vallott korábbi jogintézményt¹⁴ átcímkezés után vezessen át az új büntetőeljárás törvénybe. Ha mégis, úgy meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy az *együttműködéssé oldott ellentmondással* nyitott kommunikáció és kölcsönös bizalom mentén szülessen meg az egyezség.¹⁵

Az egyezség megkötésével kapcsolatban jogosan merül fel az az elvi probléma, hogy igazságtalan helyzetet eredményezhet, amikor jobb helyzetbe kerül az a gyanúsított, amelyik saját megfontolásból vagy védői tanácsra taktikusan visszatartja a beismerő vallomást, az eljárás elején megbánást tanúsító és beismerő vallomást tévő gyanúsítotthoz képest. Előbbinek nyitva áll az egyezség lehetősége, míg utóbbinak nem.¹⁶ Hasonló volt a helyzet a tevékeny megbánás esetében is,

amikor az a gyanúsított, aki rögtön, az eljárás megindulásakor a cselekménye által okozott kár jóvátételére törekedett, elesett a közvetítői eljárás lehetőségétől. Míg aki először indítványozta a közvetítői eljárást, s annak keretében tudott eleget tenni jóvátételi kötelezettségének, kedvezőbb helyzetbe került. Ezt az igazságtalanságot a jogalkotó orvosolta. Az egyezségi eljárás körében a megoldás még várta magára.

Problémaként már felmerült a jogalkalmazónál, kialakult gyakorlata azonban még nincs annak, hogy a megkötött egyezség a bírósági jóváhagyása előtt felbontható-e. A törvény erről nem rendelkezik. Általános jogelvek alapján az talán kijelenthető, hogy egyoldalúan egyik fél sem mondhatja fel a megállapodást. Érdekesebb a kérdésfelvetés, ha ezt mindkét fél szeretné, ha ez az ügyészségnek és a terheltnek egyaránt érdekében áll. A szerződésekre irányadó polgári jogi általános szabályok alapján a válasz ilyenkor egyszerű lenne: igen. Kérdés, hogy az egyezségi megállapodásra szabad-e ilyen szemmel tekinteni. Ez nem egy polgári jogi jogügylet, hanem büntetőeljárás formája. Ugyanezen logika mentén haladva a feljelentésnek is visszavonhatónak kellene lennie, ha a sértett és a feljelentett egyaránt kéri. Kétségtől, a visszavonhatóság tilalmáról a törvény *expressis verbis* rendelkezik. Nem úgy, mint egyezség esetén. Másrészt viszont a közvetítői eljárás szintén büntetőeljárás formája, mégis a polgári joghoz közel álló módon és szabályok szerint folyik. Az egyezségekre vonatkozó büntetőjogszabály nyelvtani értelmezésébe mindkét válasz belefér. Ha a már idézett jogpolitikai szándékot vesszük alapul, megítélésünk szerint, a válasz akkor is igen. A megállapodás felbontása és új tartalommal való újra megkötése összhangban áll jogalkotói szándékkal, de semmiképpen sem ellentétes azzal. Ha nem kötnek újat, csak felbontják, akkor ez már nem jelenthető ki ilyen egyértelműen. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt, hogy a gyakorlat az elfogadhatóság irányába alakul.¹⁷ Ezzel a jogalkalmazó, felfogását tekintve ismét eggyel közelebb lép az angolszász vádalku intézményéhez.

S ha már az angolszász felfogásnál tartunk – átvétele gondolatainkat tartalmi kérdésekre: vajon összefér-e a jogalkalmazó tartalmi, vagy – a sokak által vitatott fogalommal élve – objektív igazság feltárására való kötelezettségével az egyezség jogintézménye? Az angolszász felfogással mindenképpen, ahol az eljárási igazság megállapítása elegendő, azonban a magyarral aligha. Nem egyszer fordul elő ugyanis – s ezt objektív adatok hiányában saját gyakorlati tapasztalatainkra alapozzuk – hogy a terhelt az egyezség keretében vagy az előkészítő ülésen egy előnyös alku érdekében be-

⁸ Be. 731–738. § (XCIX. Fejezet – Eljárás egyezség esetén)

⁹ Be. 407–411. § (LXV. Fejezet – Egyezség a bűnösség beismeréséről) és Be. 499–508. § (LXXVI. Fejezet – Előkészítő ülés)

¹⁰ Lásd bővebben: BELOVICS 2018. 5–14. o. és SZIGETI 2018. 94–100. o., illetve lásd még: PATAKI Bettina: *Az új Be. előkészítő üléséhez kötődő terhelti együttműködés*. Link: <https://arsboni.hu/az-uj-be-elokeszito-ulesehez-kotodoterhelti-egyuttmukodes/> (2019. október 1.). Az ügyészi és védői jogok közeli változásáról lásd bővebben: BÁRÁNDY Gergely: *Kriminológiai paradigmaváltás? A védői jogok csorbításának és az ügyészi jogok növelésének okairól*. Kriminológiai Közlemények 71. 119–138. o.

¹¹ BELOVICS Ervint idézte: Kiss Anna: *Az új büntetőeljárás törvény hatálya lépése előtti legfontosabb gyakorlati kérdések*. Konferenciabeszámoló. Ügyészségi Szemle 2018/2. 55. o.

¹² Ezt egészíti még ki az egyezségnek az előkészítő ülésen a bíróság általi jóváhagyása. Be. 733. §.

¹³ FINSZTER Géza: *Legalitás és oportunitás az új büntetőeljárás kódexben*. Börtönügyi Szemle 2018/4. 32. o.

¹⁴ GÁCSI 2018. 278–279. o.

¹⁵ BÉKÉS Ádámot idézte: Kiss 2018. 56. o.

¹⁶ Lásd bővebben: BAKONYI Mária: *A beismerő vallomás az új Be. középpontjában*. Ügyészségi Szemle 2019/3.

¹⁷ Megjegyeznénk, hogy bár az egyezség felbontása szövetszerűen nincsen szabályozva a törvényben, de a gyakorlatban egyszerűen kivitelezhető: az egyezséget a terhelt a Be. 734. § (1) bekezdés b) pontja alapján az előkészítő ülésen, míg az ügyész a Be. 734. § (1) bekezdés a) pontja alapján a vádemelés során meg tudja szegni. Ez esetben, ha a felek bármelyike meggondolja magát csak „hibázni” kell az eljárás során és a Be. 734. § alapján megtagadtni a bíróval az egyezség jóváhagyását.

ismerő vallomást tesz. Jellemző ez akkor, amikor az ajánlat letöltendő helyett felfüggesztett szabadságvesztés, avagy kisebb tárgyi súlyú büncselekmény esetében csekélyebb összegű pénzbüntetés. Előbbinél a biztonságra való törekvés dominál; egy biztos, személyi szabadság korlátozásával nem járó joghátrányért feladja a felmentés esélyét, s nem kockáztatja a tárgyalást akkor sem, ha még saját védőjének is mindvégig az ártatlanságát hangoztatta. Utóbbi esetben pedig egyszerű költség-haszon számítást végez. Ha megállapodik, gyorsan kikerül az eljárás hatálya alól, megspórolva ezzel kellemetlenséget, időt és költséget. Mindez azonban azt eredményezi, hogy kisebb vagy nagyobb számban, de csorbát szenved majd az igazságosság. Tudjuk, hogy a szakirodalomban ennek veszélyét többen nem prognosztizálják, a mi tapasztalataink azonban e véleményeknek ellentmondanak.¹⁸

Gondolatok és érvek: az egyezségkötés tartalmi kérdései

A törvényjavaslatához benyújtott miniszteri indokolás szerint a jogalkotó az ügyészi egyezséget – teljes néven az egyezséget a bűnösség beismeréséről¹⁹ – az új eljárási törvény a lemondás a tárgyalásról²⁰ külön eljárás utódintézményeként szabályozta újra a bűnösség elismerésére irányuló egyezségként. A jogalkotó által expressis verbis megfogalmazott jogpolitikai célként már az új büntetőeljárásról szóló törvényjavaslat általános indokolása kiemelte, hogy „a javaslat kiemelt célja a büntetőeljárások időszerűségének javítása pl. egyes külön eljárások – így a bíróság elé állításos, az egyezségi, illetve a büntetővégzéses eljárások hatékonyabbá tételével. [...] A javaslat kiemelt hangsúlyt fektet a terhelti együttműködésre.” A hangsúlyosan kezelt terhelti együttműködés jelentősége a pergazdaságosság érvényesítésében keresendő,²¹ illetve további jogpolitikai célként kell számolnunk a törvényjavaslatban megfogalmazott, nem csupán az általános, hanem a különös indokolásban is szereplő célkitűzéssel, miszerint „a terhelti együttműködés fokozását [...] az állam oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelt oldalán enyhébb szankcionálást, a sértett oldalán bizonyos jóvátételt” jelent. A jogalkotó a társadalom szempontjából azt az eredményt várja bűnösség beismeréséről szóló egyezség jogintézményétől, hogy a büncselekmény elkövetőjét biztosan felelősségre vonják.²² Fenti jogalkotói

¹⁸ Kiemeljük, hogy olvashatunk olyan ügyészi véleményt is, amelyik ennek reális veszélyét prognosztizálja. Lásd: BAKONYI 2019.

¹⁹ Be. 407–411. § (LXV. Fejezet – Egyezség a bűnösség beismeréséről)

²⁰ R. Be. 533–536. § (XXVI. Fejezet – Lemondás a tárgyalásról).

²¹ T/13972. számú törvényjavaslat a büntetőeljárásról. (2017. február) 317. o.;

²² T/13972. számú törvényjavaslat. (2017. február) Részletes indokolás a 407. §-hoz. 453–454. o.

jogértelmezést erősíti a *Kommentár*²³, ahol több bekezdésen keresztül szó szerint idézve a miniszteri indokolást kiemelte²⁴, hogy: „Az egyezség sokkal inkább az állam és a társadalom érdeke: gyorsabb út a nem vitatott döntéshez; az összetett ügyek könnyebb felderítése és bizonyítása,” miközben kriminológiai szempontból hangsúlyozta, hogy „a beismerés révén feltárt tényállás segíthet más büncselekmények feltárásában, új bűnözési módok és taktikák megismerésében.”²⁵

A Fővárosi Főügyészség álláspontja szerint az új büntetőeljárási törvényben szabályozott egyezség megkötésére akkor van lehetőség, ha a nyomozó hatóság az egyezség tárgyát képező büncselekmények tényállásának minősítését a nyomozati cselekmények elvégzése után a maga részéről véglegesen megállapította. Az ügyészségi gyakorlat alapján egyértelmű, hogy utóbbiak teljesüléséig – vagyis az egyezség tárgyát képező büncselekmény tényállásának és Btk. szerinti minősítésének²⁶ megállapításáig – az egyezség megkötését általában idő előttinek tartja. A büntetőeljárásban az egyezség megkötésére irányuló kezdeményezés az első gyanúsított kihallgatástól a vádemelésig tarthat, ezáltal elvben korlátlan lehetőséget biztosít a terhelt, a védő, vagy az ügyészség számára.²⁷ Ráadásul a jogszabály lehetőséget biztosít az érintett felek számára, hogy a vádemelésig az egyezségkötés lehetőségét ne zárják ki.²⁸ A gyakorlati tapasztalatok alapján a mozgástér fentieknél lényegesen szűkebb, gyakran egyoldalú, illetve az egyezség megkötésére irányuló személyes egyeztetés is nehézkes. Az egyezségkötés lehetősége ügyész–védő párbeszédet, elzárkózás helyett nyitottságot igényel és feltételezi a konstruktív habitust. Ez utóbbi azért is nélkülözhetetlen, mert a gyakorlati tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az eljárás kötöttsége könnyen a jogintézmény kiüresedéséhez vezet.

Az egyik megkötés, hogy a büntetőeljárás során a vádemelésig megköthető egyezség *de jure* kizárja, hogy az egyezség tárgyát képező cselekmény leírása, tehát a büntetőjogi tényállás megállapítása, továbbá a büncselekmény büntető anyagi jogi minősítése egyeztetés tárgyát képezze.²⁹ A másik megkötés már ez utóbbi következménye és a vádhatóságnak sem biztosít lényeges mozgástérrel, amikor az egyezséget akkor értékeli előnyként, ha „az egyszerűbbé, eredményesebbé teszi az állam büntetőigényének érvényesítését azáltal, hogy a beismerés hiányában felmerülő

²³ POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárási törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018.

²⁴ Lásd: Alaptörvény 28. cikk a jogértelmezésről, továbbá lásd még: T/332. számú javaslat Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása (2018. május), illetve Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása (2018. június 28.).

²⁵ POLT 2018. 800. o.

²⁶ Be. 408. § (1) bekezdés.

²⁷ Be. 407. § (1)–(2) bekezdés.

²⁸ Be. 407. § (4) bekezdés.

²⁹ Be. 408. § (1) és 410. § (2) bekezdés a) pont; lásd még: Legfőbb Ügyészség Büntetőbírói Ügyek Főosztálya BF.1398/2018/1-1. számú körlevele, 2019. január 2. 3. pont.

– akár a büntetőeljárás nyomozati vagy bírósági szakaszának jelentős elhúzóadásában megnyilvánuló – bizonyítási lehetőségek elkerülhetők.³⁰ Fenti két alapvetés együttes érvényesülését erősíti a főügyész helyettes álláspontja, miszerint „az egyezség megkötése alkalmával a terhelt által szolgáltatott új bizonyíték a terhelttel szemben az ügyészség által megállapított tényállás és minősítés módosításához nem vezethet.”³¹ A patthelyzethez hozzájárul, hogy az új eljárási törvény hatályba lépésével – a jogalkalmazói várakozások ellenére – egyelőre nem történt érdemi változás.³² A gyakorlati tapasztalatok alapján sajnálatos volna, ha az egyezség megkötése mindösszesen egy szóhasználati kérdés és a korábban hatályos lemondás a tárgyalásról jogintézményének fent határozott újracímkezése volna.

Egyetértünk azzal a gondolattal, miszerint az egyezségkötéshez szemléletváltás kell. Ez nem csak az ügyészség, mint vádhatóság, de a terhelt, így különösen a védő vállát is kell, hogy nyomja.³³ Véleményünk szerint a szemléletváltás kölcsönösséget is jelent: a büntetőeljárásban lehetséges mozgástér kölcsönös figyelembevételét. Ha a felek nem közösen törekednek a jogintézmény tartalmi kitöltésén, akkor valóban féltő, hogy nem jutunk túl egy korábbi jogintézmény árnyékán, ami már korábban sem működött megfelelően.³⁴

Álláspontunk szerint az egyezség szűkítő jogértelmezési iránya téves, mert amennyiben ez a gyakorlat általánossá válna, úgy (1) nem, vagy csak részben felelne meg az új jogintézmény bevezetésekor megfogalmazott jogpolitikai céloknak, (2) az ügyészség megszorítóan értelmezné egy büntetőjogi normát, (3) törvénysértő határozatokat, avagy a bíróság által elutasított egyezségi megállapodások sorát eredményezné.³⁵

Az egyezség semmiképpen se egy „*piaci alku mentén*” szülessen meg³⁶, de a pergazdaságosság, az idő- és költségmegtakarítás körében megfogalmazott jogpolitikai célnak aligha felel meg az, ha a nyomozati

szakban ahelyett, hogy egy – mondjuk az egyezség megkötésének az ügyészség feltételként megszabott tényfeltáró – beismerő vallomás felhasználásával a felderítést könnyebbé és gyorsabbá tennék, kiváruunk a nyomozás végéig. Ha e nélkül folytatják le a teljes vizsgálatot, mely így értelemszerűen jó eséllyel hosszabb és költségesebb lesz. Tekintettel arra, hogy a nyomozás során beszerzett bizonyítékok miatt mind a tényállás, mind a minősítés időközben gyakran változik, egyezséget a gyakorlatban csak a nyomozás lezárását közvetlenül megelőző időszakban lehetne megkötöni. Ez pedig konkrétan ellentétes a jogalkotói akarral, s a jogpolitikai céllal.

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy azt tartanánk helyesnek, ha a nyomozó hatóság még az ügy ismeretének teljes hiányában járulna hozzá az egyezség megkötéséhez. De azt kiemeljük, hogy az egyeztetések megkezdésének – minthogy ahhoz a törvény semmiféle kögens alaki vagy tartalmi feltételt nem határoz meg, s annak folytatása nem jár semmiféle joghatással sem – akár az eljárás kezdetén is helye lehet. Ekkor derülhet csak ki ugyanis az, hogy az egyezség megkötése mennyiben segítheti elő az eljárás sikerét. Ekkor kerül a terhelt abba a helyzetbe, hogy egy az eljárásban ellene felhasználható kihallgatási jegyzőkönyvben foglalt vallomás helyett az ügyészség tudomására hozhassa azokat az információkat, amelyeket egy egyezség esetén a hatóság számára felhasználható módon – nem csupán vallomással, hanem például tárgyi bizonyítási eszközök, dokumentumok, hang vagy kamerafelvételek becsatolásával, operatív információk szolgáltatásával stb. – tud biztosítani, esetleg a sértett kárát azonnal megtéríteni, vagy az okozott kárt helyreállítani.

Helytelen, sőt megszorító az a jogértelmezés, mely szerint a gyanúsításban közölt történeti tényállástól és annak jogi minősítésétől ne lehetne eltérni. A törvény csupán azt tiltja, hogy ezekről az ügyészség a terhelttel és a védőjével, mint az egyezség tartalmi elemeiről, egyeztetést folytasson. Semmi nem zárja ki ugyanakkor, hogy a terhelt és védője által kezdeményezett, az egyezségkötéskor tett beismerő vallomásban megismert új bizonyítékok alapján, avagy akár más okból az ügyész – akár a védővel és a terhelttel folytatott egyeztetés nélkül, saját hatáskörében eljárva – más tényállást állapítson meg, s a minősítésen módosítson. A miniszteri indokolás tovább erősíti ezt a fentiekben megfogalmazott értelmezési irányt: „Az egyeztetések a bűnösség beismerésére és az egyezségnek az adott ügy körülményeitől függő tartalmi elemekre irányulhatnak, azonban a javaslat egyértelműen megtiltja, hogy az egyezség tárgyát képező bűncselekmény tényállása és jogi minősítése megbeszélés vagy vita tárgyát képezze, e kérdésekben kizárólag az állam büntetőjogi igényét érvényesítő ügyészség dönthet.”³⁷ Ezt az értelmezési keretet tágítja

³⁰ Legfőbb Ügyészség Büntetőbírósági Ügyek Főosztálya BF.1399/2018/1-I. számú levele, 2019. január 23. 2. bekezdés.

³¹ A fővárosi főügyész helyettes NF.5518/2018/24. (2019. április 8.) és NF.5518/2018/26. (2019. május 3.) számú levele.

³² Meg kell jegyeznünk, hogy a Legfőbb Ügyészség körlevele és a szűkítő ügyészségi gyakorlat meglepőnek mondható annak fényében, hogy a legfőbb ügyész büntetőjogi helyettese tudományos megnyilvánulásaiban éppen az új jogintézmény szabad és konstruktív alkalmazására buzdít. E kollízió oka talán nem csupán az ügyészségen testületi szinten tapasztalható szemléletváltás esetleges hiányának tudható be, hanem profán gyakorlati problémáknak is. Így például az ügyészek leterheltsége, időhiánya, emellett a megalapozatlan indítványok tömege, avagy az előírt videofelvévő hiánya stb.

³³ KÓHALMI László: *A védő a magyar büntetőeljárásban*. In: Gál István (szerk.): *Tanulmányok Tóth Mihály 60. születésnapja tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011. 379–386. o.

³⁴ Tóth Mihályt idézte: Kiss 2018. 57. o.

³⁵ A harmadik pont vonatkozásában ki kell emelnünk, hogy a bíróság nem hagyhatja jóvá egy olyan egyezséget, amelyben az az ügyészség – tekintettel arra, hogy jelenlegi álláspontja szerint csak akkor köt egyezséget, ha a tényállást és a minősítést véglegesen megállapította – olyan tényállást és minősítést foglalt egyezségbe, ami a beismerő vallomásban szolgáltatott adatok ismeretében megállapíthatóan törvénysértő.

³⁶ BÉKÉS Ádámot idézte: Kiss 2018. 56. o.

³⁷ T/13972. számú törvényjavaslat. (2017. február) Részletes indokolás a 408. §-hoz. 454. o.

az az álláspont is, miszerint a törvényes kereteket az sem lépi át, ha a védő szakmai érvelésének hatására változtat az ügyész a minősítésen: „A jogalkotói akarat tehát nem ezen érvelések kizárása volt, hanem annak a határnak a meghúzása, hogy a terhelt beismerés nem eredményezheti azt, hogy a terhelt enyhébb büncselekményért feleljen, mint amely a törvényes minősítés lenne.”³⁸ Tesszük hozzá, hogy semmi sem zárja ki annak a lehetőségét, hogy egyezségkötés kezdeményezés esetén éppen azok az ismeretlen részletek kerülhetnének a megfelelő helyre, amelyek nélkül helytelen következtetéseket vonnánk le tényállás és minősítés vonatkozásában.

A módosításra többféle technikai megoldás is kialakítható. A *Kommentár* ezekben az esetekben az egyeztetési eljárás felfüggesztését javasolja, a gyanúsítás módosítását, majd az egyeztetés folytatását.³⁹ Mi – tekintettel arra, hogy a törvény az egyeztetéssel kapcsolatban semmiféle formai követelményt nem támaszt, egyrészt elképzelhetőnek tartjuk, hogy a gyanúsított vallomástételre és kihallgatásra folytatólagosan kerül sor, ezáltal lehetőséget teremt a feleknek, hogy a jegyzőkönyvbe foglalt egyezség a vádemelésig formálódjon, másrészt a gyanúsítás módosítására az egyezségkötéssel párhuzamosan kerül sor, és az éppúgy az egyezségi dokumentum része, mint a beismerő vallomás. Mindez azonban részletkérdés. Az viszont nem, hogy az ügyészség aligha foglalhat egyezségbe olyan tényállást és minősítést, ami a beismerő vallomásban szolgáltatott adatok után megállapíthatóan törvénysértő. Az ilyen egyezségeket a bíróságok nyilvánvalóan nem is hagynák jóvá.

Az értékelt új jogintézmény tehát hozott is újat, meg nem is. Bevezetése után másfél évvel azonban nem lehet elvárás, sőt hiba volna a joggyakorlat teljes körű elemzésére vállalkozni. Gondolatébresztésre, és ki nyilatkoztatásuktól mentes, nyitott, közös gondolkodásra van szükség. S hogy e megállapításnak két határozottabb állítással rögtön mi magunk kicsit ellentmondjunk, két dolgot kiemelünk. Az egyik, hogy szólnak érvek amellett, hogy az egyezség megkötését nem szabad elszüntetni. Az egyeztetési folyamat megkezdésének halogatása mellett azonban aligha. A másik, hogy az új jogintézmény hatályba lépése óta eltelt rövid idő után is kijelenthető: ez, a maga informális, teljesen nyitott egyeztetési szabályaival egyike lesz azoknak a jogintézményeknek, amelyek megmutatják, hogy az eljáró ügyészek és ügyvédek képesek lesznek-e bizalmibb viszonyba kerülni egymással. Ha a válasz erre igen lenne, az a büntetőeljárások során az egyezség jogintézményén lényegesen túlmutató eredmény volna. ■

Felhasznált források és irodalom jegyzéke:

- 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól;
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról;
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról;
- 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítása az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról;
- A fővárosi főügyész helyettes NF.5518/2018/24. számú levele, 2019. április 8.;
- A fővárosi főügyész helyettes NF.5518/2018/26. számú levele, 2019. május 3.;
- Legfőbb Ügyészség Büntetőbírói Ügyek Főosztálya BF.1398/2018/1-I. számú körlevele, 2019. január 2.;
- Legfőbb Ügyészség Büntetőbírói Ügyek Főosztálya BF.1399/2018/1-I. számú levele, 2019. január 23.;
- Magyarország Alaptörvénye;
- Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása (2018. június 28.)
- T/13972. számú törvényjavaslat a büntetőeljárásról (2017. február) pp. 1–589.;
- T/332. számú javaslat Magyarország Alaptörvényének hetedik módosításáról;

* * *

- BAKONYI Mária: *A beismerő vallomás az új Be. középpontjában*. Ügyészségi Szemle 2019/3.
- BÁRÁNDY Gergely: *Kriminálpolitikai paradigma-váltás? A védői jogok csorbításának és az ügyészi jogok növelésének okairól*. Kriminológiai Közlemények 71. 119–138. o.;
- BELOVICS Ervin: *Új büntetőeljárás törvény, új feladatok*. Börtönügyi Szemle 2018/4. 5–14. o.;
- FINSZTER Géza: *Legalitás és opportunitás az új büntetőeljárás kódexben*. Börtönügyi Szemle 2018/4. 27–38. o.;
- GÁCSI Anett Erzsébet: *A terhelti együttműködés rendszere az új büntetőeljárás törvényben*. In: Karsai Krisztina – Fantoly Zsanett – Juhász Zsuzsanna – Szomora Zsolt – Gál Andor (szerk.): *Ünnepi Kötet dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Acta Universitatis Segediensis, Szeged, 2018. 273–286. o.;
- GELLÉR Balázs: *Vádalku magyar módra? – Egyezségkötés a büntetőeljárásban*. (interjú) HVG BrandChannel, 2019. május 28. Link: https://hvg.hu/brandchannel/elteajk_20181218_Vadalku_magyar_modra__Egyezsegkotes_a_buntetoeljarasban (2019. szeptember 10.);
- HERKE Csongor – FENYVESI Csaba – TREMMEL Flórián: *A büntető eljárásjog elmélete*. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2014.;

³⁸ POLT 2018. 804. o.

³⁹ POLT 2018. 804. o.

- HERKE Csongor: *Büntető eljárásjog. Az új büntetőeljárási törvény főbb rendelkezései*. Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2019.;
- HORVÁTH Georgina: *A beismerő vallomás múltja és jelene*. In.: FAZEKAS Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok. Jogtudományi előadások az ELTE ÁJK Doktori Iskoláinak konferenciáján, ELTE ÁJK Doktori Iskola, Budapest, 2018.* 123–124. o.;
- KESERŰ Imre: *Az egyezség, vagyis a magyar vádalku*. Jogmagazin, 2019. május 10. Link: <https://jogmagazin.hu/2019/05/10/az-egyezség-vagyis-a-magyar-vadalku/> (2019. szeptember 10.);
- KISS Anna: *Az új büntetőeljárási törvény hatályba lépése előtti legfontosabb gyakorlati kérdések. Konferenciabeszámoló*. Ügyészségi Szemle 2018/2. 52–61. o.;
- KISS Anna: *Egyezség a bűnösség beismeréséről az új Be.-ben*. Jogászvilág, 2018. április 5. Link: <https://jogaszvilag.hu/szakma/egyezség-a-bunosseg-beismereserol-az-uj-be-ben/> (2019. szeptember 10.);
- KISS Anna: *Vádalku magyar módra*. Kriminológiai Tanulmányok 56., Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2019. 88–106. o.;
- KÓHALMI László: *A védő a magyar büntetőeljárási törvényben*. In: Gál István (szerk.): *Tanulmányok Tóth Mihály 60. születésnapja tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 2011. 379–386. o.;
- PÁPAI-TARR Ágnes: *A büntetőeljárási gyorsításáról*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2012.;
- PÁPAI-TARR Ágnes: *Vádalku – az amerikai, és a magyar valóság*. Jogelméleti Szemle 2011/1. Link: <http://jesz.ajk.elte.hu/papai45.html> (2019. október 1.);
- PATAKI Bettina: *Az új Be. előkészítő üléséhez kötődő terhelti együttműködés*. Link: <https://arsboni.hu/az-uj-be-elokeszito-ulesehez-kotodoterhelti-egyuttmukodes/> (2019. október 1.);
- POLT Péter (szerk.): *Kommentár a büntetőeljárási törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018.;
- SZABÓ Zsolt Tibor: *Gyorsaság, hatékonyság, pergazdaságosság, konszenzus kontra garanciák II*. Eljárásjogi Szemle 2018/4. 23–30. o.;
- SZIGETI Imola: *A tárgyalás előkészítésének szerepe a Be.-ben, az előkészítő ülés*. Büntetőjogi Szemle 2018/2. 94–100. o.;